

GLEDALIŠČE - Nova premiera SNG Nova Gorica z dramo Draga Jelena Sergejevna

Osupljiv vpogled v cinizem mladih

Naravnost osupljivo je, kako se pisanje iz leta 1980 o »mladinski problematiki«, o najstniškem nasilju, oportunitizmu, povzpetništvu, spolnem in drugačnem nasilju, na glavo postavljeni lestvici vrednot in vrednosti prekriva z današnjim in jutrišnjim časom. Še bolj osupljivo pa, da je dramo Draga Jelena Sergejevna (prevod iz ruščine je delo Anamarije Štukelj Cosma) s tovrstno problematiko, ki pljuska v našo sedanost, pisateljica Ljudmila Razumovska napisala v Sovjetski zvezi in to po naročilu ministrstva za kulturo, ki pa je igro takoj prepovedalo, ker naj bi bila »napaka«, saj bi moralo besedilo govoriti o svetlih potezah bodočih stebrov družbe, a je prikazalo le »lažne in mračne težnje sovjetske mladine«.

Uprizoritev Slovenskega narodnega gledališča iz Nove Gorice v režiji Alena Jelena ne govori o specifičnem prostoru, čeprav so elementi sovjetskosti prisotni, ampak dvigne pripoved in grozo vzbujajoče soočenje z življenjem in mišljenjem mladih v nadprostoru območje in v čas, ki je med nami in koraka vzporedno z našimi današnjimi koraki in nojevo glavo kar ruva iz peska, da bi vendarle pogledali, kam današnja družba usmerja mlade in kako z njimi manipulira, kakšne mlade ljudi rojeva in oblikuje. In dalje. Na delu ni le družba, ampak tudi in predvsem avtohtona, avtonomna naravnost in izbira mladega posameznika. Tu ne gre več za stisko mladega človeka, Draga Jelena Sergejevna je igra o hladnokrvnosti in preračunljivosti, je igra o uporabi vseh sredstev za doseganje uspeha in uresničevanje ciljev, ki s humanističnimi, človeškimi in ljubezenskimi vrednotami, to se pravi idealizmom in utopijo, nimajo nikakršne sorodstvene zveze. Skratka, kaj na tem področju, področju vzgoje, s svojo navidezno demokratičnostjo počne šola? Kaj starši s svojo permisivnostjo, s svojim protekcionizmom, ko že vsaka praska

ali običajna bolezenska slabost otroka sprožita krizo in ovijanje v bombažno ljubkovanje in objeme, da revež-otrok ne razloči več, kje so meje? Ali kot piše Mirjana Ule: »danes so morda celo starši bolj odvisni od otrok kot nasprotno, kajti samopodoba številnih staršev je bistveno vezana na življenjski uspeh njihovih otrok«. To pa je seveda vzgojna katastrofa.

Dogaja se v malomeščanskem sovjetskem stanovanju. Profesorica matematike na gimnaziji Jelena Sergejevna (Stannia Boninsegna) ima rojstni dan in mamó v bolnišnici. Je sama doma, neporočena. Popravila je matematične teste maturantov. Od ocene bo odvisno, ali se bodo lahko vpisali na univerzo. Testi so skrbno varovani pod ključem v šolski blagajni. Nepričakovano v stanovanju pozvoni in vstopijo dijaki Volodja (Vito Weis), Paša (Andrej Zalesjak), Alja (Maša Grošelj) in Vitja (Žiga Udir). Profesorico presenetijo, saj so ji prinesli rojstnodnevno cvetje in darilo, celo šampanjec. Jelena Sergejevna je ganjena in obenem vznemirjena, da mladi dijaki premorejo tolikšno srčno kulturo. A kmalu se izkaže, da je četverica prišla s popolnoma drugačnimi nameni. Slabo so pisali test in se hočejo polastiti ključa šolske blagajne, ki ga hrani profesorica matematike, da bi vnesli popravke in si s tem zagotovili pozitivno oceno in posledično prosto pot na univerzo. Začenja se perverzna mučna igra, ki na eni strani izpostavlja profesoričino neomajno poštenost in privrženost vrednotam, na drugi pa uporabo vsakršnega orodja, laži, nasilja, podlosti, cinizma, da bi gimnazijski maturantje dosegli svoj cilj, to je ključ. Gre za grozljivo robno soočenje s tipom mišljenja, ki ne priznava resnične morale srca, človekovega dostojanstva in človeka samega. V razdejanem stanovanju, kjer se ti elementi prepletajo še z alkoholom in spolnim nasiljem, se profesorica zaklene v kopalnico, iz ka-

tere ni več nobenega glasu, niti znaka življenja...

Predstava na realistični sceni (Urša Loboda, kostumografinja je bila Belinda Radulović, skladatelj Brane Zorman, oblikovalec luči Samo Oblokar, lektorica Laura Brataševc, dramaturginja Ana Kržišnik Blažica) v Jelenovi režiji pripoveduje torej o tej nesnagi, ki pa ne zadeva le mladinskega prostora, marveč tekmovalno in selektivno družbo, kjer se vzpostavljajo taka in drugačna pogodbeno razmerja, kjer je surov svet odraslih v prizadevanju za kariero, višji življenjski standard in uspešnost vodilo mlajšim generacijam. Mladostnik ima vzorčne modele, ki jih nato potrjuje in po svoje prilagaja. Pot vodi v zgoraj opisane deviantnosti, saj je današnja družba neizprosna in ne nudi razvojnih možnosti, po končanem, tudi visoko kvalificiranem šolanju mladi le redko dobijo priložnost, da bi se zaposlili svoji usposobljenosti primerno, zato pa se začenja podaljšana ekonomska odvisnost od staršev, in tako dalje, in tako dalje. Široko problematiko stvarnosti mladostnika uprizoritev Drage Jelene Sergejevne kar se da kruto in brezkompromisno analizira, kontrast med prepričljivo Stannio Boninsegna, idealistko in srčno borko za humanistične vrednote, in kvartetom mladih (igralci so se z doslednimi in imenitno odigranimi vlogami močno poosebili s svojimi liki, zato je predstava na trenutke celo čustveno boleča in sproža v gledalcu nelagodje ter odpira vrsto vprašanj in refleksij) ni le generacijsko razhajanje, ampak nekaj več. Je obtožba družbe, ki ustvarja tehnokratski cinični svet, v katerem ni več prostora za srce (v gledališkem listu si velja prebrati tudi esej Ivana Verčca). Obenem pa oži sporočilo tudi v razmišljanje o mehanizmih za preživetje (ne le mladih) bistvene interakcije med družbo, družino in šolo.

Marij Čuk

